

GOLFCLUB 'T ZELLE

STATEMENT GOLFCLUB 'T ZELLE INZAKE BIODIVERSITEIT.

Datum: 1 november 2020
Plaats: Hengelo (GLD)

Algemeen

Biodiversiteit is een steeds belangrijker begrip aan het worden in onze samenleving en daarmee ook op golfbanen. De afgelopen jaren is deze biodiversiteit door toedoen van de mens nationaal en internationaal achteruitgegaan en is de "soortenrijkdom" (verscheidenheid) in flora en fauna afgenomen. Steeds vaker komen plaaginsecten in heftiger mate voor en belangrijke insectensoorten voor een goed ecologisch evenwicht zijn aan het verdwijnen.

De golfclub, het Landgoed en Agrec zijn gezamenlijk van mening, dat we op het golfcomplex een uitgelezen kans hebben om, in ieder geval lokaal, deze achteruitgang een halt toe te roepen en de soortenrijkdom op onze prachtige golfbaan weer te laten groeien, wat op de lange termijn zal zorgen voor een veerkrachtiger ecosysteem, in het belang van dier, plant en mens.

Ondersteund door de genoemde kernpartners, geef de golfclub hiermee een duidelijk statement af. In samenwerking met de commissie "Natuurlijk Zelle", de baancommissie, het Landgoed en Agrec is een plan opgesteld, dat gefaseerd uitgevoerd gaat worden en waartoe de eerste stappen al zijn gezet.

De basis voor dit plan is gelegd in het ecologisch advies van de hand van NL-adviseurs, gedateerd 19 maart 2020 en tot stand gekomen op initiatief van de commissie "Natuurlijk Zelle" en qua onderzoek mogelijk gemaakt door de NGF i.s.m. de Vogelbescherming.

Vanzelfsprekend speelt de Wet Natuurbescherming een belangrijke rol bij het verder uitvoeren van de plannen en zal ook de flora- en fauna-inventarisatie uit 2016 in de komende jaren geactualiseerd worden.

1. Een bloemrijke vegetatie.

Voor bijen, vlinders en sprinkhanen is een bloemrijke vegetatie van levensbelang. Met het creëren hiervan is in 2020 een eerste test gedaan op de wal langs de lange oprit naar de parkeerplaats.

Een grote verscheidenheid aan kleurige wilde bloemen is op die plek lange tijd te zien geweest en we gaan ervanuit dat de zaden van deze bloemen ook volgend jaar weer voor een mooie bloemenpracht aan klaprozen, korenbloemen, etc. zullen zorgen.

Dit najaar is aanvullend een bloemmengsel van wilde bloemzaden uitgestrooid op hole 4 (links van de gele afslag), op hole 12 (links van de rode afslag) en hole 17 (rechts van de rode afslag langs de slootkant).

Op hole 18 zullen wij een gebied inzaaien rechts van de bocht en op hole 1 rechts van de green richting de bosrand. We hebben nog in overweging de plek achter de greens van hole 2 en hole 5 op de Par3 baan.

Deze notitie is vertrouwelijk en alleen bestemd voor leden van de Vereniging golfclub 't Zelle.

Na de evaluatie eind 2021 zal bepaald worden of verdere uitbreiding van gebieden mogelijk en wenselijk is. Daar waar bloemenmengsels worden uitgestrooid zal het maaien worden afgestemd op de bloeimomenten van de vegetatie. In principe na de bloeitijd, zodat de zaden op de grond vallen en daar blijven liggen. Daarom mogen ingezaaide velden ook niet in het spel voorkomen (bijvoorbeeld vlak voor een afslagplaats).

2. Insectenhotels.

Op diverse plekken zal een insectenhotel worden gerealiseerd. Dat kan op verschillende manieren. Enerzijds door het "in elkaar timmeren" van een kast (de meer gecultiveerde versie) en anderzijds door het stapelen van boomstammen (de geheel natuurlijke versie). De laatste versie lijkt voor de meeste locaties, die we hebben uitgezocht, het best geschikt, maar een enkele strategische en in het oog vallende plek voor de gecultiveerde versie geeft ook uitstraling aan ons commitment.

Insectenhotels dienen zo dicht mogelijk in de buurt te staan of liggen van een bloemrijke vegetatie.

Het plaatsen van de bouwversie zou strategisch kunnen op hole 18, waar we een bloemmengsel willen uitstrooien en op hole 5 op de Par3 baan. Voor de stapelversie denken we aan alle overige locaties, waaronder op de wedstrijd baan hole 1, 4, 12, 16 en tussen 5 en 13 (op de bult die daar ligt) en achter hole 2 op de Par3 baan.

De boomstammen zijn afkomstig van het Landgoed en zullen door vrijwilligers worden ingeboord (gaten van verschillende grootte).

Op hole 14 ligt halverwege rechts (bij de doorkijk naar de weg) sinds een jaar een oude wilg, wat op zich al een perfect insectenhotel is.

Wij hebben het verzoek uitstaan bij Agrec en het Landgoed om wilgen, die in de toekomst omgezaagd moeten worden niet te versnipperen, maar te hergebruiken als insectenhotel.

Op de genoemde locatie op hole 14 kunnen we "het aantal hotelkamers" nog makkelijk uitbreiden. Een prima plek, waar de bomen in een halve cirkel rondom het daar aanwezige bloemenveld kunnen liggen.

3. Nestkastjes.

Plaaginsecten kunnen het best met natuurlijke vijanden worden bestreden. Daarom hangen er sinds begin 2020 meer dan 200 nestkastjes verspreid over het golfcomplex, bedoeld om met name spreuwen en mezen een extra broedgelegenheid te bieden.

Beide vogelsoorten worden gezien als een "grootverbruiker" van rozenkevers, waardoor we hopen dat we de jaarlijkse terugkerende engerlingen-plaag "meer in toom kunnen houden".

Engerlingen zijn de larven van de rozenkevers, die zich met name voeden met de wortels van gras en klover.

Een deel van de nestkastjes is eigenlijk te laat in het voorjaar opgehangen, waardoor ze dit jaar nog niet bewoond zijn geweest, maar in 2021 verwachten we een hogere bezettingsgraad.

Een team aan vrijwilligers (verbonden aan de commissie "Natuurlijk Zelle") onderhoudt de nestkastjes (schoonmaken, nummering, bewoning vaststellen en eventueel van locatie wijzigen).

Deze notitie is vertrouwelijk en alleen bestemd voor leden van de Vereniging golfclub 't Zelle.

4. Houtwal/takkenrillen.

De bospercelen op het golfcomplex worden regelmatig en planmatig uitgedund door bomen te kappen en te snoeien. Dit is nodig om de natuurlijke groei te bevorderen en laag-groeiende vegetatie niet te laten verstikken.

Groot afvalhout wordt verwijderd, maar veel van het kleine materiaal blijft liggen en is uitermate geschikt voor het aanleggen van houtwallen/takkenrillen.

Begin 2020 zijn we hiermee gestart (inzet van de baanploeg, na de uitvoering van de winterkap door Agrec) en in veel bospercelen treffen we inmiddels deze houtwallen/takkenrillen aan (bijvoorbeeld tussen hole 2 en 7 en tussen hole 10 en 18).

Het effect is een ecosysteem waar vele soorten bij gebaat zijn. Niet alleen insecten, schimmels en mossen profiteren hiervan, maar ook slangen, vogels en kleine zoogdieren maken graag gebruik van de takkenrillen als nest, -voedsel, en schuilgelegenheid (de ringslang bijvoorbeeld overwintert graag in zo'n beschermde omgeving, maar ook de winterkoning nestelt er graag).

De locatie van de houtwal/takkenril (bos, grasland of vlakbij water) heeft invloed op de soort bewoners, die erop afkomen. Voorbeelden zijn de winterkoning, wezels, kikkers, salamanders, spitsmuizen, egel en heggemus.

Aan de bestaande houtwallen/takkenrillen wordt jaarlijks het afval- en snoeihout toegevoegd en het aanleggen op andere plekken dan de huidige, is mogelijk (bijvoorbeeld naast de fairway van hole 5).

5. Ontwikkeling heidevelden.

De heidevelden zijn in het najaar van 2020 deels geschoren en gemaaid op 10 cm hoogte. Op deze wijze ontstaan heidevelden met een verschillend groeistadium en daarmee ook een gestapelde bloeifase. Hierdoor ontstaat een natuurlijke habitat voor meerdere insectensoorten.

Heide moet eens in de zoveel jaren gemaaid worden om te voorkomen dat het gaat verouderen. Te oude struiken zijn gevoelig voor aantasting door het ongewenst plaaginsect "heidehaantje", waardoor de heide afsterft.

Door de heide op deze wijze gefaseerd (elk jaar een deel) te maaien blijven er enerzijds genoeg volwassenen, oude planten over voor de insectensoorten om een schuilplaats te zoeken en anderzijds vindt de noodzakelijke verjonging plaats (er komt meer licht op de bodem, waardoor de zaden makkelijker kiemen).

Een andere belangrijke reden om te maaien betreft de stikstof depositie (natuurlijk neerslag). Gras profiteert daar meer van en krijgt daardoor een voorsprong qua ontwikkeling. Het gevolg is dat de aanwezige heide verdrukt kan worden. Door te maaien ontstaat een betere schrale vegetatie, noodzakelijk voor de "vestiging" van heide.

Het maaisel wordt gebruikt om op diverse plaatsen in de baan (buiten het golfspel) uit te strooien, waardoor we meer heide op onze baan gaan ontwikkelen.

Deze notitie is vertrouwelijk en alleen bestemd voor leden van de Vereniging golfclub 't Zelle.

Dit is een noodzaak omdat er meerdere gebieden zijn waar de grond zodanig is verschaald, dat de regulier aanwezige grassen te veel water tot zich nemen, wat weer ten koste gaat van de aanwezige bomen en struiken. Een voorbeeld is de heuvel naast de rode afslagplaats op hole 7, welke tevens grenst aan hole 2.

De aangewezen locaties voor het uitstrooien van heidemengsel zijn onder andere achter de green van hole 2 (richting de gele afslagplaats van hole 3), achter en links naast de gele afslagplaats van hole 4, de genoemde locatie tussen hole 2 en hole 7 rechts naast de rode afslagplaats op hole 17.

NB. Voordat de heidevelden gemaaid kunnen worden, dient het opschot (voornamelijk jonge boompjes die in de hei groeien), verwijderd te worden omdat anders zaden van andere boom- en struiksoorten ongewenst in de uitstrooigebieden gaan kiemen en groeien.

6. Wilde bestuivers.

Het gaat slecht met de wilde bestuivers (zoals zandbijen, wilde bijen, hommels en vlinders) in het Nederlands landschap.

Dat is alarmerend, want voor veel plantensoorten is bestuiving door wilde, bestuivende insecten cruciaal. Het directe gevolg is dat ons landschap armer wordt aan inheemse bloeiende planten.

Slechts een klein deel van de honderden wilde, bestuivende insectensoorten kan ver vliegen voor hun voedselvoorziening.

De meeste soorten zijn aangewezen op een relatief kleine omgeving. Veel wilde bijensoorten hebben slechts een actieradius van maar 100 meter. Wanneer de bevoorrading stopt, stopt het voortplantingsmechanisme.

Daar komt bij, dat veel soorten selectief op zoek zijn naar bepaalde bloemsoorten.

Op het golfcomplex treffen we veel wilde bestuivers aan, zoals de grijze zandbij. Plekken waar we deze insecten aantreffen zijn bijvoorbeeld naast het pad rechts van de rode afslagplaats op hole 5 en het zandpad, dat buitenom hole 18 loopt.

Wanneer het aanbod aan natuurlijke bloeiende planten en struiken afneemt, neemt ook de bestuivende insectenbevolking snel af. Dat is zorgelijk, want 80 procent van onze voedselgewassen is afhankelijk van wilde bestuivers.

Het zaaien van wilde bloemen en het planten van vruchtdragende struiken en bomen (zie andere paragrafen van deze notitie) bevordert het verbeteren van de biodiversiteit op het golfcomplex.

7. Maaibeleid.

Door de baan bestaan de te maaien grasgebieden uit fairway (kort gemaaid), golf-rough (gewoonlijk 8 meter breed en gras gemiddeld 5 cm lang) en natuur-rough. De fairway wordt 2 tot 3 keer per week gemaaid, de golf-rough 1 keer per week en de natuur-rough in principe maar 1 keer per jaar.

Het maaien van fairway en golf-rough gebeurt in sinuslijnen, waarbij de fairway smaller kan zijn op plekken waar de golfer hier geen tot minder last van heeft, wat ook betekent dat de natuur-rough op die plekken breder is en de flora meer kans heeft om de diversiteit in flora-soorten te laten groeien.

Natuur-rough wordt gefaseerd gemaaid, waardoor de aanwezige fauna de kans krijgt weg te vluchten naar de niet gemaaide delen. Wanneer de gehele vegetatie zou worden gemaaid, is dat voor de flora prima, maar het dierenleven floreert daar slecht bij. Vooral bijen zijn slecht bestand tegen een volledige maaibeurt.

Daar waar mogelijk zullen we de vegetatie in de natuur-rough in de winter "over laten staan", wat de biodiversiteit weer ten gunste komt. Door dit gefaseerd maaien is er continu vegetatie aanwezig waar veel insecten van profiteren.

Omdat het maaibeleid geen nadelig gevolg mag hebben op het golfspel, kan er in bepaalde situaties en op vastgestelde plekken op de golfbaan worden afgeweken van het beleid, bijvoorbeeld door de golf-rough breder te maken of delen van de natuur-rough vaker en eerder te maaien.

8. Ontwikkeling kikkerpoel.

De kleine biotoop op hole 6, oorspronkelijk bedoeld als kikkerpoel, zal verder worden uitgegraven met als doel om daar het oorspronkelijke plan van een moeraspoel te realiseren, geschikt voor salamanders, kikkers en amfibieën.

9. Vruchtdragende struiken en bomen.

Op het golfcomplex staan op heel wat plekken vruchtdragende struiken en bomen, waaronder vierbessen, lijsterbessen, krenten-struiken, bramen, hulst, meidoorn en de wilde kardinaalsmuts (giftig voor de mensen, maar een magneet voor bijen in de bloeitijd en de vogels zijn gek op de bessen in het najaar).

Echter! Op 90 hectare is het totaal aan vruchtdragende struiken en bomen wat aan de magere kant.

De komende jaren zullen we dan ook op diverse plekken gaan planten, vanzelfsprekend buiten het golfspel.

Meer vruchtdragende struiken en bomen verhogen het voedselaanbod voor de vele vogelsoorten op ons golfcomplex en biedt een fantastische habitat voor veel insectensoorten.

De bekende "circle of life".

Eind 2020 starten we met een eerste beplanting. Tussen hole 5 en hole 13 zal de grond (de bult) geprepareerd worden en gaan we krenten-struiken neerzetten, zodat optimaal gebruik gemaakt kan worden van het groeiseizoen 2021.

De krenten-struik trekt in de bloeiperiode veel bijen aan, wat weer ideaal is voor de bestuiving van de bloeiende flora op de golfbaan.

Naast de beplanting tussen hole 5 en hole 13, is het mogelijk dat op korte termijn het besluit wordt genomen om ook op andere plaatsen krenten-struiken neer te zetten (nog dit najaar).

Bij de verdere ontwikkeling van dit deel van ons statement, gaat naast de krenten-struiken ook gekeken worden naar de mogelijkheid van het uitbreiden van de huidige "populatie" aan vruchtdragende struiken en bomen,

waaronder de vlierbes, lijsterbes, meidoorn, hazelaar, gelderse roos en andere daarvoor in aanmerking komende bloeiende struik en boomsoorten.

Dit zal altijd gebeuren op plekken, waar het golfspel "niet geraakt" wordt. Het planten van bijvoorbeeld lijsterbessen in de bosrand langs een fairway zal niet gebeuren, ondanks de prachtige locatie. Hier hebben we in het verleden negatieve ervaringen mee opgedaan.

Ook het Landgoed zal op haar grondgebied buiten het golfcomplex meer bloeiende en vruchtdragende struiken planten op plekken, die daarvoor in aanmerking komen, bijvoorbeeld daar waar de afgelopen jaren de fijnsparren zijn afgestorven. Zo versterken we elkaar.

10. Solitaire bomen.

Op het golfcomplex staan de nodige solitaire bomen. Voorbeelden zijn hole 2, 6, 13, 17 en 18. Deze solitaire bomen bepalen mede het karakteristieke beeld van de golfbaan en dienen beschermd te worden.

Verdroging van de bodem en het ontbreken van voldoende watertoevoer bedreigt de populatie solitaire bomen. Komend jaar moeten we de mogelijkheden onderzoeken om bescherming mogelijk te maken. Natuurlijk kan gesnoeid worden, daar waar de groei het golfspel te veel belemmert, maar zo beperkt mogelijk.

Daar waar solitaire bomen te veel invloed hebben op aanwezige hindernissen, dient een oplossing gezocht te worden, waarbij een te nemen besluit twee geheel tegenovergestelde kanten kan uitvallen. Als voorbeeld noemen we de elzen op hole 13, grenzend aan de rechter greenside bunker.

Deze bunker is niet "goed te krijgen", zolang de elzen daar staan. Kappen van 1 el is geen optie, want daarmee wordt het probleem niet verholpen. Kappen van beide elzen heeft een groot effect op de karakteristiek van deze hole en is eigenlijk ook niet gewenst. Tegelijkertijd weten we ook, dat deze bomen een beperkt levensduur hebben en naar verwachting binnen 10 jaar zullen afsterven.

Verjonging van de bomen zou een optie kunnen zijn, anders moeten we een andere oplossing voor de bunker bedenken.

11. Zwaluwen.

Op het golfcomplex willen we graag meer zwaluwen zien. Dat kan o.a. bevorderd worden door ze meer mogelijkheden te bieden om te nestelen, bijvoorbeeld door een zwaluwwand te plaatsen van hard materiaal (beton o.i.d.).

Dit is een wens voor de toekomst en zou bijvoorbeeld gerealiseerd kunnen worden aan de rand van de kikkerpoel op hole 6 of langs de bosrand in de biotoop op hole 11 (rechts in de bocht).

Ook kan de mogelijkheid worden overwogen om zwaluwkasten te plaatsen. Vooral nog is de zwaluwwens "geparkeerd".

12. Committed to birds.

De afgelopen jaren hebben we op 't Zelle inmiddels meer dan 65 vogelsoorten gesignaleerd als vaste of terugkerende bewoners.

Deze diversiteit is erg belangrijk voor het ecologisch evenwicht op het golfcomplex.

Golfclub 't Zelle heeft het nationaal programma "Committed to birds" al jaren gelden omarmd en de afgelopen jaren stelselmatig verder invulling gegeven (zie het bord bij de toegang tot het golfcomplex en de paragraaf nestkastjes in deze notitie).

Hierbij tekenen we aan, dat ondanks deze "omarming", we op het golfcomplex ook minder gewenste vogelsoorten hebben als kraaien (door het vernielen van de grasmatten, op zoek naar engerlingen) en passanten als de nijlgans.

Deze populaties willen we in aantal beperken of helemaal niet welkom heten (zoals de nijlgans).

13. Waterhuishouding.

De watervoorziening is de afgelopen jaren, mede door de droge zomers, een steeds groter probleem geworden. Onze vijvers staan elk jaar droog, de karpers hebben we een aantal jaren terug moeten verhuizen naar een locatie buiten het Landgoed en op een deel van het golfcomplex mogen we geen grondwater oppompen (bijvoorbeeld hole 1, 15 en 16).

Bij al onze keuzes moeten we dan ook rekening houden met een mogelijk beperkte toevoer van water en een verdere verdroging van de bodem. Het Landgoed is naar het waterschap en andere betrokken instellingen de spil in het web als het gaat om de waterhuishouding op het Landgoed.

De aanleg van watervasthoudende gebieden kan in de toekomst wel eens onvermijdelijk zijn. Moerasvorming is daarbij een optie, maar daarvoor moeten we dan wel de zekerheid hebben, dat water ook vastgehouden kan worden. Het succes van de benoemde kikkerpoel is daar een voorbeeld van. Zonder water biedt een dergelijke poel nauwelijks gelegenheid voor de diersoorten om zich voort te planten.

14. Flora- en fauna inventarisatie.

In 2016 heeft een laatste inventarisatie plaatsgevonden van de flora en fauna op het golfcomplex.

Op basis van wet- en regelgeving dient dit eens in de zoveel jaar plaats te vinden, waarbij ook beschermde soorten in kaart worden gebracht, hetgeen weer noodzakelijk is voor het beheer en de uitvoering van werkzaamheden.

Een dergelijk onderzoek dient uitgevoerd te worden door een deskundige (meestal een bioloog) en zal op enig moment in de komende jaren opnieuw plaatsvinden.

Het moment moet nog vastgesteld worden en is mede afhankelijk van de genoemde wettelijke voorschriften.

Vooruitlopend op dit onderzoek zal de commissie Natuurlijk Zelle een eerste overzicht maken (per hole) van de aanwezige beplanting aan vruchtdragende bomen en struiken, zodat we helder in kaart hebben "wat waar staat".

**Hengelo (GLD)
1 november 2020**

In coproductie:

Commissie Natuurlijk Zelle, Baancommissie, Agrec, Landgoed Zelle, Golfclub 't Zelle

Deze notitie is vertrouwelijk en alleen bestemd voor leden van de Vereniging golfclub 't Zelle.